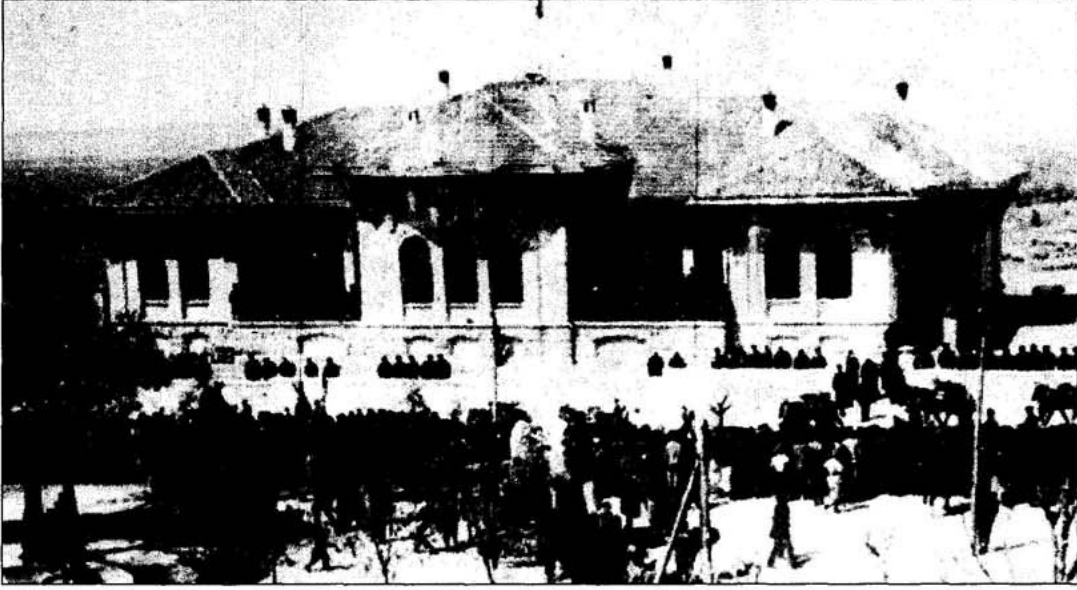

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılışı ve Mülkiyeli Milletvekilleri

Hazırlayan : Ahmet T. ÇALGAN^(*)
Abdullah LİVATYALI (**)

Milli mücadelenin kazanılmasında büyük önemi olan 1. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bulunan 43 Mülkiyeli Milletvekilinin anısına...

Mekteb-i Mülkiye kurulduğu tarihten bu güne kadar ülke yönetiminde çok büyük bir öneme sahip olmuştur. Bu önem "ülkenin çağdaş yönetici ihtiyacını karşılamak" amacıyla kurulmuş ve bu amacı en iyi şekilde yerine getiriyor olmasından kaynaklanmaktadır.

(*) A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu

(**) A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi

Bu yazıyı yazmaktaki amacımız, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı gibi Türk siyasi hayatı içinde büyük öneme sahip bir olayın bir kez daha altını çizmek; Meclis'in açılışında, sonra da hızlı ve doğru kararlar alabilmesinde büyük bir görev üstlenmiş 43 Mülkiyeli Milletvekili'ni anmaktır.

Öncelikle o günlerde ülkemizin içinde bulunduğu durumun genel bir çerçevesini çizmenin yararlı olacağını düşünüyoruz :

Mustafa Kemal Paşa 20 Ekim 1919'da Amasya'da İstanbul Hükümeti Temsilcisi, Bahriye Nazırı Salih Paşa ile görüştü ve bu görüşme sonunda Meclis'in Ankara'da toplanması isteği olumlu karşılandı.

Fakat sonradan Padişah, Meclis'in saltanat ve devlet merkezi olan İstanbul'da toplanmasını istedi. Müdafaa-i Hukuk Merkezleri'nden de bu doğrultuda düşünce ileri sürülmesi nedeniyle Meclis'in İstanbul'da toplanmasına karar verildi.

Mustafa Kemal Paşa seçilen milletvekilleriyle görüşerek onların Meclis'te büyük bir güce sahip olabilmek ve birlikte hareket edebilmek için bir grup kurmalarını istedi. Bu grubun adı "Müdafaa-i Hukuk Grubu" olacaktı.

Mebusan Meclisi, seçilen 164 üyeden 72'sinin katılımıyla 12 Ocak 1920'de açıldı. Hazır bulunan üyelerin and içmesinin ardından şubelere üye seçimi yapıldı.

3 Şubat 1920'de tamamlanan Başkanlık Divanı seçimlerinde Başkanlığa Reşat Hikmet Bey getirildi. 6 Şubat'ta Mustafa Kemal Paşa'nın kurulmasını istediği "Müdafaa-i Hukuk Grubu" yerine "Felah-ı Vatan" grubu kuruldu.

Mebusan Meclisi, 28 Ocak 1920 tarihinde gizli birleşimde Misak-ı Milli'yi kabul etmiş ve 17 Şubat birleşiminde bunu basına açıklama kararı almıştır.

Misak-ı Milli'nin maddeleri şunlardır:

1- Osmanlı Devleti'nin yalnız Arap çoğunluğunun oturduğu 30 Ekim 1918 tarihli Ateşkes Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği

anda hasım orduların işgali altında kalan kısımlarının geleceği, bu bölge halkının özgür oyları ile belirlenmesi gerektiğinden bu anlaşmanın saptadığı çizginin içinde ve dışında din, ırk ve isteklerin birlik ve birbirlerine karşılıklı saygı ve fedakârlıkla dolu ve sosyal durumları ile çevre koşullarına uyum gösteren Osmanlı halkının yerleşik bulunduğu kısımların tamamı gerçekten ve hükmen hiçbir nedenle ayrılık kabul etmez bir bütündür.

- 2- *Halkı, ilk serbest kaldıkları zamanda yapılan genel oylama ile Anavatan'a katılmış olan Evliye-i Selâse (Batum, Kars, Ardahan) için tekrar halk oylamasına başvurulmasını kabul ederiz.*
- 3- *Trakya barışına bırakılan Batı Trakya'nın hukukî durumunun saptanması da, halkının tam bir özgürlükle belirtecekleri oylara göre gerçekleşmelidir.*
- 4- *İslam Halifeliği'nin ve Saltanat'ın başkenti ve Hükümetinin merkezi olan İstanbul şehri ile Marmara Denizi'nin güvenliği her türlü tehlikeye karşı korunmalıdır. Bu ilkeye uyulmak koşulu ile Akdeniz ve Karadeniz arasında bağlantıyı sağlayan boğazların ticaret ve dünya trafiğine açılması hakkında bizimle diğer tüm ilgili devletlerin birlikte vereceği karar geçerlidir.*
- 5- *İtilaf Devletleri ile düşmanları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılacak anlaşma dairesinde azınlıkların hakları, komşu memleketlerdeki Müslüman halkın da aynı haklardan yararlanması halinde tarafımızdan sağlanacaktır.*
- 6- *Milli ve ekonomik gelişmemizi sağlamak ve daha çağdaş ve düzenli bir yönetim ile devlet işlerini başarıya ulaştırmak için bizim de, gelişmemiz nedenlerinin sağlanmasında bağımsız ve özgür olmamız yaşam ve geleceğimizin temelidir. Bu nedenle siyasî, adlî ve ekonomik gelişmemizi engelleyecek kararlara karşıyız. Tahakkuk edecek borçlarımızı ödeme koşulları da bu ilkeye aykırı olmayacaktır.¹*

---

¹ Türk Parlamento Tarihi 1. Cilt

Misak-ı Milli'nin kabul edilmesi tüm dikkatleri Mebusan Meclisi'nin üzerine çekti. Misak-ı Milli, Türk Milletinin yaşama hakkını elinden almaya çalışan İtilaf Devletleri'ne verilebilecek en güzel cevaptı. Misak-ı Milli, Türk Milleti'nin sadece kendi sınırları içinde ve hak ettiği şekilde yaşamak istediğinin en güzel kanıtıydı.

Bu olumlu gelişmelere karşın Sadrazam Ali Rıza Paşa'nın Valilere ve Bağımsız Mutasarrıflara, Kuvayı Milliye ve Temsil Heyeti aleyhinde bir genelge göndermesi ve Felah-ı Vatan grubunun Meclis'te aynı düşünceleri ifade etmesi, Mustafa Kemal Paşa'nın sert tepkisine neden olmuş ve baskılara dayanamayan kabine 3 Mart'ta çekilmek zorunda kalmıştır.

Yeni kabine 8 Mart'ta Salih Paşa Başkanlığı'nda kurulmuş, fakat Kuvayı Milliye aleyhinde hareketler devam etmiştir.

Misak-ı Milli, Türk Milleti'ni daracık bir toprak parçasına mahkum etmek isteyen ve daha 1. Dünya Savaşı bitmeden Anadolu başta olmak üzere Osmanlı topraklarını aralarında bölüşmeye başlayan İtilaf Devletleri'nin büyük tepkisine yol açmıştır.

İtilaf Devletleri 16 Mart gecesini İstanbul'u işgal etmek için harekate başlamışlardır. Çok sayıda Türk aydını Malta'ya sevk edilmek üzere tutuklanmış, 16 Mart sabahı saat 10.00'da işgal bir nota ile İstanbul hükümetine bildirilmiştir.

Öte yandan Mebusan Meclisi'nden Abdülaziz Mecdi Efendi, Vehbi Efendi ve Rauf Bey'den oluşan bir heyet aynı gün Padişah Vahdettin'i ziyaret ederek "*Milletin Anadolu'da mücadeleye kararlı olduğunu ve sonuna kadar devam edeceğini*" bildirmiş, Padişah'ın bu sözlere karşılığı "*Bir millet var... Koyun sürüsü... Bir çoban lazım, o da Benim!*"² olmuştur.

İşgal haberi telgrafçı Manastırlı Hamdi Efendi tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya ardından da tüm yurda ulaştırılmıştır.

---

² Türk Parlamento Tarihi 1.Cilt

İstanbul'u işgal eden İtilaf devletleri şu açıklamaları gerekli görmüştür:

- 1- *İşgal geçicidir.*
- 2- *İtilaf Devletleri'nin niyeti, Saltanat makamının nüfuzunu kırmak değil, aksine, Osmanlı idaresinde kalacak olan memleketlerde o nüfuzu güçlendirmek ve sağlamlaştırmaktır.*
- 3- *İtilaf Devletleri'nin niyeti, yine Türkleri İstanbul'dan mahrum etmek değildir. Fakat, Allah korusun, taşrada genel bir karışıklık veya katliam gibi olaylar ortaya çıkarsa, bu karar değiştirilebilir.*
- 4- *Bu nazik dönemde, ister Müslüman ister gayrimüslim olsun, herkesin görevi, kendi işine gücüne bakmak, güvenliğin sağlanmasına yardımcı olmak, Osmanlı Devleti'nin yıkıntısından yeni bir Türkiye'nin kurulması için var olan son bir ümidi, çılgınlıklarıyla mahvetmek isteyenlerin aldatıcı sözlerine kapılmamak ve hâlâ saltanat merkezi olarak kalan İstanbul'dan verilecek emirlere uymaktır.*
Yukarıda sayılan kışkırtmalara katılan kişilerin bazıları, İstanbul'da yakalanmışlardır. Onlar elbette kendi yaptıklarından ve sonra da, o yaptıklarının sonucu olarak ortaya çıkabilecek olaylardan sorumlu tutulacaklardır.³

İstanbul'un işgali, Mustafa Kemal Paşa'nın aylar önce düşünüp dile getirdiği, Meclis'in İstanbul'da toplanmasının sakıncalarını bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'un güvenli olmadığını en başından bildiğinden Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir Meclis açılması için gerekli çalışmaları özenli ve süratli bir şekilde başlattı. İstanbul'un işgal edilmesiyle tüm yurda telgraflar gönderilerek Ankara'da açılacak olan olağanüstü yetkilere sahip Meclis için Milletvekili seçimlerine başlanması ve seçilen Milletvekillerinin derhal Ankara'ya gelmesi gerektiği ifade edilmiştir.

---

³ Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk.

Temsil Heyeti 'nin 19 Mart 1920 tarihli seçim talimatına göre seçilmiş olan milletvekilleri Nisan ayı başından itibaren Ankara'ya gelmeye başlamışlardı. O günün Ankara'sında Taşhan'dan başka yatacak yer pek olmayıp kiralık ev de güçlükle bulunabiliyordu. Bu nedenle sonradan Maarif Vekaleti iken yanan Erkek Öğretmen Okulu, milletvekillerine otel olarak ayrılmış, yemek için bir de tabldot kurulmuştur.

Bu arada Meclis'in toplanacağı yer de ayrı bir sorun olmuş, nihayet şimdi Müze olan bina, 20. Kolordu ve Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin katkıları ile hazırlanmıştır.

Bu binanın yapımına, 1. Dünya Savaşı'nın son yıllarında İttihat ve Terakki Fırkası tarafından başlanmış, o sırada Fırka'nın Ankara Temsilcileri olan Memduh Şevket Bey (Esendal- Elazığ IV üncü, Bilecik V-VIII inci Dönem Milletvekili) Ankara'dan ayrılınca yerine atanan Necati Bey (Kurtuluş-Bursa I, II nci Dönem Milletvekili) tarafından binanın inşasına devam edilmişse de savaş koşulları içinde tamamlanması mümkün olamamıştır.

Meclis'in toplanma yeri olarak hazırlanmasına karar verildiği sırada binanın bir odasında Fransız işgal müfrezesinin komutanı oturmakta ve giriş kapısının önünde de Fransız bayrağı çekili bulunmaktadır. Önce Fransız subayı binadan çıkarılmış, çatıya kiremitler döşenmiş, okullardan sıralar getirilerek toplantı salonunda oturulacak yerler düzenlenmiş, kürsü yaptırılmıştır. Artık bina, açılışa hazırdır.

Temsil Heyeti açılış için bir program düzenlemiş, bunu yurdun her tarafındaki askeri ve mülki makamlara göndermiştir. 22 Nisan 1920 tarihinde gazetelerde yayınlanan bildiride:

"1 - Tanrı'nın lûtfuyla Nisan'ın 23' üncü Cuma günü, cuma namazından sonra, Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılacaktır.

2 -Vatanın istiklali, yüce Hilafet ve Saltanat makamının kurtarılması gibi en önemli ve hayati görevleri yapacak olan Büyük Millet Meclisi'nin açılış gününü cumaya rastlatmakla,o günün kutsallığından yararlanılacak ve bütün sayın milletvekilleriyle Hacı Bayram Veli Cami-i Şerifi'nde cuma namazı kılınarak Kur'an'ın ve namazın nurlarından da feyz alınacaktır. Namazdan sonra, Sakal-ı Şerif ve

Sancak-ı Şerif alınarak Meclis'in toplanacağı yere gidilecektir. Meclis'e girmeden önce bir dua okunarak kurbanlar kesilecektir. Bu merasimde Cami-i Şerif'ten başlayarak Meclis binasına kadar Kolordu Komutanlığı'nca askeri birliklerle özel tören düzeni alınacaktır.

3 -Açılış gününün kutsallığını belirtmek için bu günden başlayarak vilâyet merkezinde, Vali Beyefendi Hazretleri'nin düzenleyeceği şekilde, hatim indirilmeye ve Buhari-i Şerif okunmaya başlanacak ve Hatm-i Şerif'in son kısımları uğur getirsin diye cuma günü namazdan sonra Meclis'in toplanacağı yerin önünde tamamlanacaktır.

4 -Kutsal ve yaralı vatanımızın her köşesinde bu günden itibaren aynı şekilde Hatm-i Şerifler indirilmesine ve Buhari-i Şerif okunmasına başlanarak, cuma günü ezandan önce minarelerde salâ verilecek, hutbe okunurken, Halifemiz Padişahımız Efendimiz Hazretleri'nin mübarek adları anılırken, Padişah Efendimiz'in yüce varlıklarının, şanlı ülkesinin ve bütün tebaasının bir an önce kurtulmaları ve saadete kavuşmaları için ayrıca dua okunacak ve cuma namazının kılınmasından sonra da hatim tamamlanarak yüce Hilâfet ve Saltanat makamı ile bütün vatan topraklarının kurtuluşu için girişilen Millî Mücadele'nin önemini ve kutsallığını, milletin her bir ferдинin kendi vekillerinden meydana gelmiş olan bu Büyük Millet

Meclisi'nin vereceği Vatanî görevleri yapmaya mecbur olduğunu anlatan vaazlar verilecektir. Daha sonra, Halife ve Padişah'ımızın, din ve devletimizin, vatan ve milletimizin kurtuluşu, selameti ve istiklâli için dua edilecektir. Bu dinî ve vatanî merasim yapıldıktan ve camilerden çıkıldıktan sonra, Osmanlı vilâyetlerinin her tarafında, hükûmet konağına gelinerek Meclis'in açılmasından dolayı resmî tebrikler yapılacaktır. Her tarafta cuma namazından önce uygun şekilde Mevlid-i Şerif okunacaktır.

5-Bu tebliğin hemen yayınlanarak her tarafa ulaştırılabilmesi için her vasıtaya başvurulacak, süratle en ücra köylere, en küçük askerî birliklere, memleketin bütün teşkilât ve kuruluşlarına ulaştırılması sağlanacaktır. Ayrıca, büyük levhalar halinde her tarafa asılacak ve mümkün olan yerlerde bastırıp çoğaltılarak parasız dağıtılacaktır.

6-Yüce Tanrı'dan tam bir başarıya ulaştırması niyaz olunur." ⁴

Temsil Heyeti adına
Mustafa Kemal

açıklamasıyla Meclis'in açılışı tüm yurda bildirilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa tarafından 22 Nisan 1920 tarihinde de şu küçük tebliğ yayınlanmıştır:

"Tanrı'nın lûtfuyla Nisan'ın 23'üncü Cuma günü Büyük Millet Meclisi açılarak çalışmaya başlayacağından, o tarihten itibaren askerî ve sivil bütün makamlarla bütün milletin tek merciinin Büyük Millet Meclisi olacağı bilgilerinize sunulur." ⁵

Bu tebliğ, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yurt genelinde yetkili tek merci ve askerî ve sivil tüm makamların Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı olduğunu vurgulaması açısından son derece önemlidir.

Artık Türk Milleti dönülmez bir yola ilk adımını atmış, İtilaf Devletleri'nin tehdit ve yıldırımlarına, İstanbul Hükümetinin düşmanca

⁴ Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk.

⁵ Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk.

tavırlarına ve tüm yokluklara rağmen kendini temsil edecek, olağanüstü yetkilerle donatılmış ve kurtuluşunu sağlayacak olan Büyük Millet Meclisi'nin açılmasına saatler kalmıştır.

Artık bir kimsenin değil milletin sözü geçecek, egemen güç millet olacaktır. Tek yetkili merci halkın seçtiği milletvekillerinden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi olacaktır. Türk siyasal hayatı açısından son derece önemli olan ve Türk milletinin kaderini değiştirecek olan bu Meclis'in açılmasında 43 Mülkiyeli Milletvekilinden söz etmemek imkansızdır.

Onlar Mekteb-i Mülkiye'de sadece "çağdaş yönetici olmayı" değil, Mülkiye geleneğini, bu ülke için gerekirse padişah ve din haini ilan edilmeyi öğrenmişlerdir. Onlar Mülkiye'de vatanın bağımsızlığı için canla başla çalışmayı öğrenmişlerdir. Çünkü Mülkiyeli olmak bir vatan sevgisi tercihidir. Mülkiyelilik bu vatana karşı sorumluluklarını bilmektir. Mülkiye 144 yıllık kökleri üzerinde asil bir çınar gibi yükselmekte ve mezunları bu vatanın yüzünü güldürmektedir.

İşte sadece bir yüksekokul olmayan Mekteb-i Mülkiye çatısı altında öğrenciler vatan sevgisi, görev aşkı ve sorumluluklarının bilincinde olma gibi erdemler kazanmışlar ve vatan onlara ihtiyaç duyduğunda da her türlü fedakarlığa katlanmışlardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi aralarında Mülkiyeli Milletvekillerinin de bulunduğu vatanseverler tarafından yokluklarla mücadele edilerek açılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 Cuma günü, saat 13.45'te toplanmıştır. Hazır bulunan en yaşlı üye 1845 doğumlu Sinop Milletvekili Şerif Bey, Başkanlık kürsüsüne çıkarak açılış konuşmasını yapmıştır.

Konuşma metni şöyledir :

*"Değerli hazır bulunanlar, İstanbul'un geçici kaydıyla yabancı devletler kuvvetleri tarafından işgal ve bütün esasları ile Halifelik makamı ve Hükümet merkezinin bağımsızlığının ortadan kaldırıldığını biliyorsunuz. Bu durumda baş eğmek, milletimizin önerilen yabancı tutsaklığını kabul etmesi demektir. Ancak tam bağımsız yaşama azminde olan ve her şeyden önce özgür ve başı dik milletimiz tutsaklığı şiddetle reddetmiş ve derhal vekillerini toplamaya başlayarak Yüce Meclis'imizi vücuda getirmiştir. Ben bu Meclis'in yaşlı başkanı olarak, Allah'ın yardımı ile milletimizin içte ve dışta tam bağımsızlığını ele alıp yönetmeğe başladığını bütün dünyaya ilan ederek Büyük Millet Meclisi'ni açıyorum. Bütün Müslümanların Halifesi ve Osmanlı Padişahı VI. Sultan Mehmet'in yabancılara elinden kurtarılması, sonsuza kadar başkent İstanbul ile işgal altında türlü acılar çeken ve acımasızca yok edilmeye çalışılan diğer illerimizin düşmandan kurtarılması için bize güç vermesini Yüce Tanrı'dan diliyorum."*⁶

Söz alan Mustafa Kemal Paşa,

"Yüce Meclis'imiz, bilindiği gibi olağanüstü yetkilerle donatılmış bir meclistir. Yeniden seçilen milletvekilleri ile saldırıya uğrayan Baş-

⁶ Türk Parlamento Tarihi 1.Cilt

*kent'ten canını kurtararak buraya gelen milletvekillerinden oluşmaktadır. Bu milletvekilleri ile bir Yüce Meclis oluşturulabilmesi ancak yani bir seçim usulü ile seçilen milletvekilleri ile olanaklı olmuştur. Yeni seçimlerle daha önce seçilen milletvekillerinin eşit yetkide görev yapacağı kuşkusuzdur."*⁷ diyerek Meclis'te Mebusan Meclisi'nden gelen milletvekillerinin varlığını da ifade etmiş ve tüm milletvekillerinin eşit yetki ve sorumluluk sahibi olduğunu vurgulamıştır.

Artık Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmıştır. Türk Milleti her haksızlığa olduğu gibi kendine yapılan bu haksızlığa da kayıtsız kalmamış, bağımsızlığını yeniden kazanmak için hiç beklemeden mücadeleye başlamıştır. Bu sayede milli mücadelenin kararlılığı İtilaf Devletleri'ne gösterilirken Türk Milleti "koyun sürüsü" değil bir millet olduğunu tüm dünyaya kanıtlamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi daha açılmadan büyük sorunlarla karşılaşmıştır. Damat Ferit Paşa'nın kışkırtmaları sonucunda ülkenin bir çok yerinde ayaklanmalar çıkmış, tam bir iç savaş yaşanmış ve düzenli ordular İtilaf Devletleri tarafından dağıtıldığından bu ayaklanmalar büyük güçle bastırılabilmiştir.

Bu arada Meclis'e ve Milletvekilleri'ne karşı karalama kampanyaları devam etmekte, milli mücadele sadece basit bir ayaklanmadan ibaret görülmektedir.

⁷ Türk Parlamento Tarihi 1.Cilt

23 Nisan günü aynı zamanda Mustafa Kemal Paşa'nın hak ettiği itibara kavuşması açısından da önemlidir. Aralarında Çorum Milletvekili (Mülkiyeli) Hüseyin Ferit Bey'in de bulunduğu bir komisyon Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne şu teklifte bulunmuştur :

"Dünya Savaşında gösterdiği cesaret ve yararlılıklar, özellikle Mondros Bırakışması'ndan sonra vatan ve milletimiz demir çember içerisine alındığı sırada; hayatını hiçe sayarak en önde savaş meydanına koşan ve bu günkü milli varlığımızı borçlu olduğumuz,, haklı olarak milletimizin büyük saygısını kazanan, Milli kahramanımız Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne ve isimleri bilinen ya da bilinmeyen diğer değerli arkadaşlarına Meclis'imiz adına resmi olarak teşekkür edilmesini teklif ediyorum."⁸

Mülkiyeli bir Milletvekili olan Hüseyin Ferit Bey'in yapmış olduğu bu teklif tüm Meclis tarafından kabul edilmiş, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları katlanmış oldukları zorlukların ve yaptıkları fedakarlıkların teşekkürünü en anlamlı şekilde almışlardır.

Türk Milletinin ve milli mücadelenin kaderini değiştiren , Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasında büyük fedakarlıklarda bulunan ve 1. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan Mülkiyeli Milletvekilleri:

Aziz Zeki APAYDIN
Ali Vefa SEYHANLI
Atıf BAYAZIT
Hamit KARAOSMANOĞLU
Ali Ulvi Bey
Mehmet Akif ERSOY
Mustafa Faik ÖZTRAK
Neşet Nazım AKKOR
Mehmet Fuat Bey
Hakkı Behiç BAYIÇ
Zülfü TİĞREL
Necip SOYDAN

Adana Milletvekili
Antalya Milletvekili
Bayazıt Milletvekili
Trabzon Milletvekili
Burdur Milletvekili
Burdur Milletvekili
Cebelibereket Milletvekili
Çankırı Milletvekili
Çorum Milletvekili
Denizli Milletvekili
Diyarbakır Milletvekili
Ertuğrul Milletvekili

⁸ Türk Parlamento Tarihi 1.Cilt

Fikri Faik GÜNGÖREN
Mehmet Celaleddin Bey
Mahzar Müfit KANSU
Ahmet Muhtar Bey
Mehmet Neşet ÖZERCAN
Ali Enver TEKAND
Mahmut Esat BOZKURT
Tahsin UZER

Mehmet Fuat CARIM
Hamdi Namık GÖR
Hüseyin Sırrı BELLİOĞLU

Tahir BARLAS
Mesut BENLİ
Hacım Muhittin ÇARIKLI
Mehmet Vehbi BOLAK
Ahmet Hilmi KALAÇ
Mehmet Atıf TÜZÜN
Etem Fehmi ARSLANLI
İsmail Safa ÖZLER
Mehmet Ata ATAY
İbrahim Süreyya YİĞİT
Nazım RESMOR
Hamit KAPANCI
Hasan SAKA
Haydar VANER
Süleyman Sırrı İÇÖZ
Mehmet Reşit Paşa
Asım SİREL
Veli SALTIKLIGİL
Mehmet Kadri ÜÇOK
Hüseyin Ferit Bey

Genç Milletvekili
Genç Milletvekili
Hakkâri Milletvekili
İstanbul Milletvekili
İstanbul Milletvekili
İzmir Milletvekili
İzmir Milletvekili
İzmir Milletvekili
(Mezun Olamamıştır.)
İzmit Milletvekili
İzmit Milletvekili
İzmit Milletvekili
(Mezun Olamamıştır.)
İzmit Milletvekili
Karahisar-ı Şarki Milletvekili
Karesi milletvekili
Karesi Milletvekili
Kayseri Milletvekili
Kayseri Milletvekili
Menteşe Milletvekili
Mersin Milletvekili
Niğde Milletvekili
Saruhan Milletvekili
Tokat Milletvekili
Trabzon Milletvekili
Trabzon Milletvekili
Van Milletvekili
Yozgat Milletvekili
Kozan Milletvekili
Amasya Milletvekili
Burdur Milletvekili
Diyarbakır Milletvekili
Çorum Milletvekili

Kaynaklar

ATATÜRK, Mustafa Kemal, (1994): Nutuk, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi

AKŞİN, Sina, (1992): İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele, 2.Cilt.Cem Yayınevi, İstanbul.

TBMM (1994): Türk Parlamento Tarihi,1.Cilt. Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No: 4, Ankara

TBMM (1995): Türk Parlamento Tarihi, 3.Cilt. Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No: 6, Ankara

TBMM (1994): Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, Ankara